

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВИКОНАВЦЯ ЗА ПОРУШЕННЯ УМОВ ДОГОВОРУ ПРО НАДАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ ПОСЛУГ

CIVIL LIABILITY OF PERFORMER IS BY AGREEMENT ABOUT THE GRANT OF MARKETING SERVICES

Федосенко Н.А.,
адвокат

ТОВ «Консалтингово-правова компанія «Столиця»

В статье автор анализирует особенности ответственности исполнителя за нарушение договорных обязательств, в частности по договору о предоставлении маркетинговых услуг. Сегодня все больше украинских предпринимателей рассматривают маркетинговые исследования как обязательную предпосылку принятия управленческих решений. С целью обоснования подходов к урегулированию ответственности за нарушение обязательств по договору о предоставлении маркетинговых услуг, и анализа правовой природы ответственности исполнителя за нарушение взятых на себя обязательств исследуется именно гражданская правовая природа ответственности за нарушение условий этого договора.

Ключевые слова: договор, гражданско-правовая ответственность, маркетинговые услуги, исполнитель договора.

У статті автор аналізує особливості відповідальності виконавця за порушення виконання договірних зобов'язань, зокрема за договором про надання маркетингових послуг. Сьогодні усе більше українських підприємців розглядають маркетингові дослідження як обов'язкову передумову прийняття управлінських рішень. З метою обґрунтування підходів до врегулювання відповідальності за порушення зобов'язань за договором про надання маркетингових послуг, та аналізу правової природи відповідальності виконавця за порушення взятих на себе зобов'язань досліджується саме цивільно-правова природа відповідальності за порушення умов цього договору.

Ключові слова: договір, цивільно-правова відповідальність, маркетингові послуги, виконавець договору.

In the article an author analyses the features of responsibility of performer for violation of implementation of contractual obligations, in particular by agreement on the grant of marketing services. Today time of the all anymore Ukrainian businessmen is examined by marketing researches as obligatory pre-condition of acceptance of administrative decisions. With the aim of ground of going near the settlement of responsibility for neglect of duties by agreement on the grant of marketing services, and for neglect of the undertaken duties civil-legal nature of responsibility is investigated exactly the analysis of legal nature of responsibility of performer for violation of conditions of this agreement.

Key words: contract, civil liability, marketing services, contractor.

Постановка проблеми та її актуальність. Відповідальність сторін за неналежне виконання договірних зобов'язань, зокрема за договором про надання маркетингових послуг є зворотнім боком належного виконання договору. В результаті порушень умов договору виникає додаткове зобов'язання для порушника, що є уточненням загальних положень про відповідальність за порушення зобов'язань.

Відносини, що виникають за договором на надання маркетингових послуг, регулюються нормами глави 63 «Послуги. Загальні положення» ЦК України (далі – ЦК). Згідно з абз. 2 ст. 901 ЦК, «положення цієї глави можуть застосовуватися до всіх договорів про надання послуг, якщо це не суперечить суті зобов'язання».

Згідно з абз. 1 ст. 901 ЦК, за договором на надання послуг одна сторона (виконавець) зобов'язується за завданням іншої сторони (замовника) надати послугу, що споживається у процесі здійснення певної дії або здійснення певної діяльності, а замовник зобов'язується оплатити виконавцю цю послугу, якщо інше не встановлено договором. ЦК не містить будь-яких спеціальних вимог до суб'єктного складу за цим договором.

Оскільки договір про надання маркетингових послуг є цивільно-правовим, то є необхідність дослідити

саме цивільно-правову відповідальність за порушення умов цього договору. Підставою відповідальності виконавця є ненадання маркетингових послуг замовнику (невиконання зобов'язання), надання послуг з порушенням умов, визначених змістом зобов'язання (неналежне виконання). За договором про надання маркетингових послуг одна сторона (виконавець) зобов'язується за завданням іншої сторони (замовника) надати останньому послуги у вигляді маркетингового дослідження, а замовник зобов'язується прийняти послуги й оплатити їх. Даний договір регулює порядок (правовий режим) надання послуг зв'язаних з маркетингом. Об'єктом маркетингової послуги є діяльність, пов'язана з проведенням маркетингових досліджень. Метою маркетингових досліджень є забезпечення замовників надійною і достовірною інформацією про ринок, структуру і динамік попиту, про смаки і бажання покупців, що стимулюють виробництво товару, товарного асортименту тощо. Право на відшкодування моральної шкоди за невиконання своїх обов'язків сторонами також є необхідним для вказаних правовідносин. Отже, виконання сторонами взятих на себе за договором зобов'язань з одного боку підпорядковано загальним принципам та правилам про виконання зобов'язань, та договору про надання послуг зокрема.

Мета статті полягає в обґрунтуванні підходів до врегулювання відповідальності за порушення зобов'язань за договором про надання маркетингових послуг, та аналізу правової природи відповідальності виконавця за порушення взятих на себе зобов'язань. **Об'єктом** є правовідносини, які виникають внаслідок порушення зобов'язань за договором про надання маркетингових послуг, а **предметом** – цивільно-правова відповідальність виконавця за порушення умов договору про надання маркетингових послуг.

Аналіз досліджень і публікації. Зазначеному питанню присвячені праці фахівців в сфері договірного права та тих, хто приділяв увагу договірному регулюванню сфери послуг взагалі та маркетинговим дослідженням зокрема і договірній відповідальності. Так, проблемам цивілістичної теорії послуг, щодо їх надання та договірній відповідальності було присвячено праці Ю. Калмикова, Д. Степанова, О. Тихомирова, О. Коршакової, О. Каплі, С. Алексеева, Н. Індюкова, М. Кротова, О. Красавчикова, О. Іоффе, Є. Шешеніна, О. Шуковської, В. Борисової, І. Жилінкової, В. Луця, О. Дзери, Н. Кузнецової, А. Довгерта, Я. Шевченко, С. Бервено, М. Сібільова, Є. Харитонова, Н. Саніахметової та ін. Питання законодавчого регулювання маркетингової діяльності висвітлені в працях таких вчених, як Н. Чухрай, Л. Мороз, І. Шишка. Серед іноземних вчених це С. Алексєєв, Є. Ізмайлова, О. Табекина.

Договірна відповідальність учасників правовідносин щодо надання послуг виникає за визначених підстав та умов. Для встановлення підстав відповідальності виконавця за договором про надання маркетингових послуг необхідно визначити їх загально-цивілістичні засади. Не вдаючись до детального аналізу правової природи підстав цивільно-правової відповідальності відзначимо, що ми приєднуємося до домінуючої концепції *corpus delicti* (складу цивільного правопорушення) як юридичної підстави договірної відповідальності, що включає: 1) протиправну поведінку (дію чи бездіяльність) особи; 2) негативний результат такої поведінки (школа); 3) причинний зв'язок між протиправною поведінкою і шкодою; 4) вину особи порушника [1, с. 5, 137-146]. Вітчизняні дослідники проблеми цивільно-правової відповідальності також підтримують традиційний підхід до складу цивільно-правової відповідальності [2, с. 371; 3, с. 42-43].

Загальним призначенням маркетингових послуг є отримання позитивного економічного ефекту від впровадження результатів у комерційну практику замовника. Своєчасне проведення маркетингового дослідження і реалізація рекомендацій маркетингологів здатні істотно поліпшити фінансові показники діяльності підприємства, забезпечити стабільний збут продукції, встановити оптимальну ціну на товар, а часто і вивести підприємство з кризової ситуації тощо. Так, маркетингові дослідження – це систематизований процес визначення, збирання, накопичування, оброблення та аналізу інформації щодо поточного стану та прогнозу ринку товарів і

послуг, попиту та пропозиції, поведінки споживачів, ринкової кон'юнктури, динаміки цін з метою кращого просування товарів на ринок, збільшення їх збуту, продажів [4]. Згідно ж із пп. 14.1.108 ПКУ, маркетингові послуги (маркетинг) – послуги, що забезпечують функціонування діяльності платника податків у сфері вивчення ринку, стимулювання збуту продукції (робіт, послуг), політики цін, організації та управління руху продукції (робіт, послуг) до споживача та після продажного обслуговування споживача в межах господарської діяльності такого платника податків. До маркетингових послуг належать, зокрема: послуги з розміщення продукції платника податку в місцях продажу, послуги з вивчення, дослідження та аналізу споживчого попиту, внесення продукції (робіт, послуг) платника податку до інформаційних баз продажу, послуги зі збору та розповсюдження інформації про продукцію (роботи, послуги).

Договір з надання маркетингових послуг є консенсуальним, оплатним та взаємним. Щодо даної правової характеристики маркетингового договору в науці серед вчених, які займалися проблемою договірного регулювання відносин щодо виконання маркетингових досліджень не виникає дискусій.

За своїм змістом та правовою природою договір є договором про надання послуг, який підпадає під правове регулювання норм ст.ст.901-907 ЦК України. Відповідно до ст. 526 ЦК, зобов'язання має виконуватися належним чином відповідно до умов договору та вимог цього кодексу, інших актів цивільного законодавства, а за відсутності таких умов та вимог – відповідно до звичаїв ділового обороту або інших вимог, що звичайно ставляться. Згідно з ст. 629 ЦК, договір є обов'язковим для виконання сторонами.

Згідно зі ст. 610 ЦК, порушенням зобов'язання є його невиконання або виконання з порушенням умов, визначених змістом зобов'язання (неналежне виконання). У разі порушення зобов'язання настають правові наслідки, встановлені договором або законом, зокрема: припинення зобов'язання внаслідок односторонньої відмови від зобов'язання, якщо це встановлено договором або законом, або розірвання договору; зміна умов зобов'язання; сплата неустойки; відшкодування збитків та моральної шкоди (ст. 611 ЦК).

Так, відповідно до ч. 1 ст. 906 ЦК збитки, завдані замовнику невиконанням або неналежним виконанням договору про надання послуг за плату, підлягають відшкодуванню виконавцем, у разі наявності його вини, у повному обсязі, якщо інше не встановлено договором.

Враховуючи те, що основним результатом виконання договору на маркетингові дослідження є фахові висновки, які може зробити лише професіонал, виконавцем як стороною в досліджуваному договорі може бути дієздатна фізична особа, яка є професіоналом маркетингологом, або юридична особа. При цьому виконавець-маркетинголог повинен бути висококваліфікованим фахівцем або у своєму штаті

мати таких фахівців, що є відправною умовою істинності отриманих результатів. Виходячи з цього, слід мати на увазі те, що законодавець встановив підвищену відповідальність виконавця за порушення договору про надання послуг за плату при здійсненні ним підприємницької діяльності (ч. 1 ст. 906 ЦК). У цьому випадку звільнення виконавця від відповідальності за порушення договору можливе в тому випадку, коли доведено, що виконання в зазначений час та в зазначеному місці виявилось неможливим унаслідок непереборної сили, якщо інше не встановлено договором або законом.

Першою умовою настання договірної відповідальності сторін за неналежне виконання зобов'язань із надання послуг є протиправна поведінка особи. Загалом протиправною вважається така поведінка особи, яка порушує приписи закону чи підзаконного нормативно-правового акта або виявилася у невиконанні чи неналежному виконанні умов договору про надання послуг. У договірних правовідносинах із надання послуг протиправність виражається у порушенні договірних умов, згідно з якими зобов'язання повинні виконуватися належним чином. Отже, протиправність допущеного порушення суб'єктивного цивільного права (невиконання чи неналежного виконання договору) належить до необхідних умов цивільно-правової відповідальності. Не викликає сумнівів також і те, що стосовно договірної відповідальності навряд чи варто зосереджувати увагу на протиправності поведінки порушника як обов'язкової ознаці, що тягне за собою застосування цивільно-правової відповідальності. Достатньо сказати, що будь-яке невиконання чи неналежне виконання договору априорі є порушенням норм права чи умов договору. Разом із тим, говорячи про порушення договору про надання послуг як підставу виникнення цивільно-правової відповідальності, ототожнювати за правовим статусом законодавчі положення і положення договору недоцільно. Адже коли відповідальність настає на підставі закону, норми, що лежать в її основі, є імперативними, тобто будь-яка дія, що порушує ці норми, є протиправною. Якщо ж відповідальність настає на підставі положень договору, то для кваліфікації дій як протиправних необхідно, щоб договір не суперечив закону. Тільки в цьому випадку дія може бути підставою настання відповідальності. При цьому, оскільки виконавець відповідає за надання послуг, протиправним вважатиметься будь-яке порушення умов договору, в тому числі, якщо невиконана або неналежно виконана послуга, що входить у предмет договору, виконується не особисто виконавцем, а третіми особами, що перебувають із виконавцем у договірних правовідносинах.

Говорячи про протиправність як умову цивільно-правової відповідальності сторін за договором про надання послуг, доцільно зазначити, що протиправність відображається: а) у недотриманні законодавчих положень; б) у порушенні умов договору. Саме це дозволяє включити випадки порушень умов договору в число юридичних фактів, що лежать в основі цивільно-правової відповідальності;

в) у порушенні суб'єктивних цивільних прав контрагентів за договором, які можуть і не бути передбачені законодавчо, але в силу загальних засад цивільного законодавства породжують цивільні права та обов'язки; г) у не здійсненні контролю за іншими особами, що в силу різних причин, виходячи зі змісту ч. 2 ст. 902 ЦК України, надають послуги.

Другою класичною умовою для настання договірної відповідальності боржника у зобов'язаннях із надання послуг можна вважати настання шкідливого результату такої поведінки (шкоди), яку можна визначити як несприятливі наслідки протиправних дій боржника, що виникають як у майновій, так і в немайновій сферах кредитора за договором про надання послуг.

В юридичній літературі більшість вчених аргументують доцільність розуміння шкоди як родового поняття негативних наслідків правопорушення, складовими частинами якого є майнова і немайнова шкода. Одразу ж відзначимо, що сам факт наявності негативних наслідків іноді носить обов'язковий, а іноді навпаки – факультативний характер. Якщо йдеться про настання такої міри відповідальності, як відшкодування збитків, наявність негативних наслідків носить обов'язковий характер. Це можна пояснити тим, що сам факт заподіяння збитків повинен бути доведений потерпілою стороною. Тобто недоведеність факту наявності збитків, завданих невиконанням чи неналежним виконанням договору про надання послуг, є підставою для відмови у задоволенні відповідних вимог.

Наступною умовою настання договірної відповідальності суб'єктів правовідносин з надання послуг є наявність причинного зв'язку між правопорушенням і негативними наслідками. Як свого часу зазначав Г.Ф. Шершеневич, цивільне правовідношення передбачає таке співвідношення незаконної дії і шкоди, яке виявило б між ними причинний зв'язок. При такій послідовності двох цих явищ виникає питання: наскільки незаконна дія є причиною шкоди, і наскільки шкода є наслідком незаконної дії [5, с. 264]. Тобто вчений розглядав цю умову виникнення цивільної відповідальності як обов'язкову.

Водночас щодо обов'язковості такої умови, як причинний зв'язок доцільно зазначити, що, зважаючи на запропонований вище висновок про факультативний характер (якщо йдеться про відмінні від відшкодування збитків міри цивільної відповідальності) негативних наслідків, можемо констатувати, що причинний зв'язок набуває характеру обов'язкової умови договірної відповідальності тільки у випадку відшкодування збитків. В інших випадках застосування мір відповідальності (неустойка, відповідальність за грошовим зобов'язанням) – наявність причинного зв'язку, як і самих наслідків у вигляді збитків, носить факультативний характер. Встановлення факту наявності причинного зв'язку при наведених мірах відповідальності відіграє роль лише у тому випадку, коли суд вирішує питання про зменшення неустойки, розмір якої значно перевищує розмір збитків.

З урахуванням вищевказаного вбачається, що в кожному конкретному випадку слід встановити причинний зв'язок між допущеним порушенням умов договору про надання послуг та заподіяною шкодою. При встановленні необхідного причинного зв'язку суд зазвичай виходить із таких критеріїв: а) така причина є необхідною умовою настання шкоди; б) вона повинна створювати реальну можливість настання такої шкоди.

І, нарешті, суб'єктивною умовою настання цивільно-правової відповідальності за договорами про надання послуг є вина. Виходячи зі змісту ст. 614 ЦК особа, яка порушила зобов'язання, несе відповідальність за наявності її вини (умислу чи необережності), якщо інше не встановлено договором або законом. Особу буде визнано невинуватою, якщо вона доведе, що вжила всіх залежних від неї заходів щодо належного виконання зобов'язання. При цьому одразу зауважимо, що проблема вини як умови відповідальності є однією із найбільш спірних в юридичній науці. Наше завдання не полягає в її остаточному розв'язанні. Усі точки зору з цього приводу можна розподілити на дві групи: 1) коли вина визначається на підставі так званої «психологічної» концепції; 2) коли вина визначається на підставі так званої «поведінкової» концепції [6, с. 24].

Аналіз українського законодавства дозволив окремим дослідникам припустити, що законодавець у ЦК визнає не психічне відношення особи до своєї протиправної поведінки та її наслідків, а невжиття нею об'єктивно існуючих заходів, що залежать від неї і спрямованих на недопущення порушення зобов'язання [7, с. 430]. Іншими словами, законодавець у ЦК підтримує не суб'єктивний, а об'єктивний погляд на поняття вини, зазначаючи у ч. 1 ст. 614 ЦК, що особа є невинуватою, якщо вона доведе, що вжила всіх залежних від неї заходів щодо належного виконання зобов'язання, конкретизуючи це положення у ч. 1 ст. 617 ЦК: «Особа, яка порушила зобов'язання, звільняється від відповідальності за порушення зобов'язання, якщо вона доведе, що це порушення сталося внаслідок випадку або непереборної сили».

Щодо виконання договорів про надання послуг можна зробити висновок, що та сторона, яка допустила порушення умов договору, внаслідок чого інша сторона зазнала збитків, вважатиметься винною, якщо не доведе, що за даних конкретних обставин нею вжито всіх необхідних заходів для виконання передбачених договором умов. Доцільно зазначити, що вітчизняне законодавство у відношенні до вини як умови договірної відповідальності схоже із німецьким, в якому офіційного визначення поняття вини (Schuld) законодавство не містить. Так, у Німецькому цивільному уложенні вина лише диференціюється на недбалість і умисел. Крім того, спільною ознакою цивільного законодавства країн континентальної Європи є надання сторонам зобов'язання права самим визначати підстави звільнення від невиконання взятих на себе обов'язків [8, с. 68]. При цьому зазвичай умови договору, що звільняють боржника від

відповідальності за вину у формі умислу, визнаються недійсними. Тобто, як вбачається із наведеного, сучасне зарубіжне цивільне законодавство схоже з вітчизняним у питанні регулювання вини. Така їх схожість вбачається у деталізації на законодавчому рівні випадків звільнення від відповідальності за умови наявності необхідних для цього підстав.

Водночас відзначимо, що вітчизняне законодавство хоча й диференціює вину на вину у формі умислу та вину у формі необережності, однак така диференціація, на нашу думку, в договірних зобов'язаннях з надання послуг не має юридичного значення, оскільки для настання договірної відповідальності частіше за все достатня наявність будь-якої форми вини правопорушника. До схожого висновку приходимо, аналізуючи вплив форми вини на розмір відповідальності порушника.

Не варто забувати, що розглядаючи питання про відповідальність саме за порушення умов договору про надання послуг притаманною цим правовідносинам ознакою є так звана «відповідальністю без вини». Адже не у всіх випадках настання негативних наслідків є результатом винної поведінки особи. Прикладом цього в досліджуваних нами правовідносинах може слугувати відповідальність виконавця, що зареєстрований як суб'єкт підприємницької діяльності, в сфері надання послуг.

На наш погляд, є важливим визначення меж та підстав відповідальності виконавця, за договором про надання маркетингових послуг, а саме за виконання взятих на себе зобов'язань зокрема з огляду на очікуваний замовником результат та належне виконання умов договору, чи слід включати процес впровадження результатів маркетингових послуг у коло відносин, що регулюють договір, якій досліджується тощо.

Так, відповідальності виконавця за досягнення замовником корисного результату за результатами маркетингового дослідження та його висновками, що були зроблені виконавцем зазначимо наступне. На відміну від договорів підряду, де ризик недосягнення результату робіт несе підрядник і діє принцип «відсутній результат – відсутня оплата виконавець надає послуги на ризик замовника і не гарантує обов'язкового досягнення очікуваного результату. Це є визначальним для вибору останнім особи виконавця. Крім того, як зазначає М.В. Кротов, досягнення корисного результату залежить і від того, як відбувається її споживання, чи є об'єктивні умови для його досягнення [9].

Практична реалізація висновків і рекомендацій маркетологів здійснюється безпосередньо на підприємстві замовника і пов'язана з прийняттям управлінських рішень, проведенням низки заходів персоналом підприємством замовника. Договір про надання маркетингових послуг спрямований на передачу виконавцем замовнику результату проведеного дослідження. Отож, на наш погляд впровадження результатів маркетингового дослідження в підприємницьку діяльність замовника не повинні регулюватися цим договором. Закономірним є пра-

вило ч. 2 ст. 903 ЦК України, що якщо неможливість виконати договір виникла з вини замовника, він зобов'язаний виплатити виконавцеві плату в повному обсязі, якщо інше не встановлено договором або законом. Таким чином, якщо для правильного застосування результатів дослідження потрібна кваліфікована допомога маркетолога, що проводив дане дослідження необхідно укласти окрему угоду, наприклад, про надання консультаційних послуг щодо впровадження результатів маркетингового дослідження у комерційну практику або включити дану умову у договір про надання маркетингових послуг, який стане змішаним договором.

Необхідно приділити увагу такому питанню, як право на відшкодування моральної шкоди за невиконання своїх обов'язків сторонами, а саме виконавцем за договором про надання маркетингових послуг, що також є необхідним для вказаних правовідносин. Під моральною шкодою варто розуміти втрати немайнового характеру внаслідок моральних чи фізичних страждань, або інших негативних явищ, заподіяних фізичній чи юридичній особі незаконними діями або бездіяльністю інших осіб.

Під немайною шкодою, заподіяною юридичній особі, слід розуміти втрати немайнового характеру, що настали у зв'язку з приниженням її ділової репутації, посяганням на фірмове найменування, товарний знак, виробничу марку, розголошенням комерційної таємниці, а також вчиненням дій, спрямованих на зниження престижу чи підірив довіри до її діяльності [10].

Питання компенсації моральної шкоди юридичній особі завжди було спірним, адже відомо, що юридична особа – штучна конструкція, неживий суб'єкт, який не може страждати, переживати. Це підтверджено тим, що в ЦК стосовно юридичної особи не вживаються поняття «честь і гідність», а лише «ділова репутація». Деякі вчені вважають законодавчою помилкою можливість юридичної особи вимагати відшкодування моральної шкоди, проте, на сьогодні вони мають таке право. У той же час при оцінці розміру відшкодування моральної шкоди необхідно враховувати, що моральну шкоду не можна відшкодувати в повному обсязі, так як немає (і не може бути) точних критеріїв майнового виразу душевного болю, спокою, честі, гідності особи. Будь-яка компенсація моральної шкоди не може бути адекватною дійсним стражданням, тому будь-який її розмір може мати суто умовний вираз, тим більше, якщо така компенсація стосується юридичної особи.

Під час виконання маркетингових досліджень замовник повинен надати виконавцю послуг – маркетологу всю необхідну для належного виконання ним інформацію. Як правило, ця інформація може бути пов'язана із стратегією розвитку бізнесу замовника, перспективного напрямку, визначення цілей, пріоритетів, потенціальних партнерів, науково-дослідницьких розробок, назви торгової марки, товару та послуг тощо. Розголошення такої інформації або її використання без

дозволу замовника може завдати негативних наслідків для підприємства замовника, пов'язаних із приниженням його ділової репутації, посяганням на фірмове найменування, товарний знак, виробничу марку, розголошенням комерційної таємниці, а також вчиненням дій, спрямованих на зниження його престижу. Такі протиправні дії виконавця можуть стати підставами для компенсації на користь замовника немайнової (моральної) шкоди. Вважаємо доречним підстави для компенсації немайнової шкоди внести в умови договору, для додержання договірної дисципліни з боку сторін.

Вивчення практики вирішення судами справ про порушення виконання умов договору про надання маркетингових послуг, значна частина справ у судах пов'язана із позовами до виконавця, зокрема щодо порушення строків виконання договору та стягнення, пов'язаним з цим збитків. Відповідно до ч. 2 ст. 906 ЦК України, виконавець, який порушив договір про надання послуг за плату при здійсненні ним підприємницької діяльності, відповідає за це порушення, якщо не доведе, що належне виконання виявилось неможливим внаслідок непереборної сили, якщо інше не встановлено договором або законом. На підставі викладеного, виконавцями порушуються положення, передбачені ч. 1, 3 ст. 612 ЦК України, відповідно до яких боржник вважається таким, що прострочив, якщо він не приступив до виконання зобов'язання або не виконав його у строк, встановлений договором або законом. Якщо внаслідок прострочення боржника виконання зобов'язання втратило інтерес для кредитора, він може відмовитися від прийняття виконання і вимагати відшкодування збитків (справа N 910/18625/13, 12.08.2014, постановова, Вищий господарський суд України [11], справа N 05/144-10, 03.09.2010, постановова, Харківський апеляційний господарський суд [12], справа № 904/1832/14, 14.05.2014, рішення, Господарський суд Дніпропетровської області [13], справа № 910/18625/13, 12.06.2014, постановова, Київський апеляційний господарський суд [14], справа № 55/385, 27.03.2012, постановова, Київський апеляційний господарський суд [15]).

Висновки. На підставі наведеного можна констатувати, що цивільно-правова відповідальність виконавця за порушення договору про надання маркетингових послуг за невиконання чи/або неналежне виконання настає за наявності таких умов відповідальності, як протиправна поведінка, наявність матеріальної чи моральної шкоди, причинного зв'язку між протиправною поведінкою виконавця, включаючи дії третіх осіб, і наслідками у вигляді спричинення шкоди. При тому за відсутності спеціального законодавчого регулювання договору про надання маркетингових послуг сторони повинні намагатися в договорі передбачити і якомога повніше конкретизувати свої суб'єктивні права та особливо юридичні обов'язки для визначення відповідальності за порушення договірної дисципліни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Матвеев Г.К. Основания гражданско-правовой ответственности / Г.К. Матвеев. – М. : Юрид. лит-ра, 1970. – С. 5, 137-146.
2. Цивільне право : підручник : у 2 т. / В.І. Борисова (кер. авт. кол.), Л.М. Баранова, Т.І. Бєгова та ін. ; за ред. В.І. Борисової, І.В. Спасиби-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. – Х. : Право, 2011. – Т. 1. – (656 с.). – С. 371.
3. Кузнецова Н.С. Гражданско-правовая ответственность: понятие, условия и механизм применения // Альманах цивилистики : сборник статей. Вып. 3 / Под ред. Р.А. Майданика. – К. : Алерта ; КНТ ; Центр учебной литературы, 2010. – (332 с.). – С. 42-43.
4. Методичні рекомендації з комерціалізації розробок, створених у результаті науково-технічної діяльності, затверджені наказом Держкомітету України з питань науки, інновацій та інформатизації від 13.09.2010 р. № 18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-metodichnih-rekomendacii-doc35178.html>.
5. Шершеневич Г.Ф. Общая теория права : учебное пособие. В 2-х т. Т. 2 / Г.Ф. Шершеневич. – М. : Спартак, 1995. – С. 264.
6. Вереша Р.В. Поняття вини як елемент змісту кримінального права України / Р.В. Вереша // Вступне слово: докт. юрид. наук, проф. М.І. Мельник. – К. : Атіка, 2005. – С. 24.
7. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар / За ред. розробників проекту Цивільного кодексу України. – К. : Істина, 2004. – С. 430.
8. Паришкура В.В. Проблемні аспекти цивільно-правової відповідальності без вини / В.В. Паришкура // Вісник Вищої ради юстиції. – 2010. – № 2. – С. 68.
9. Кротов М.В. Обязательства по оказанию услуг в советском гражданском праве : учеб.пособ. –1990. – 107 с.
10. Постанова Пленуму Верховного суду України «Про судову практику у справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>.
11. Справа № 910/18625/13, 12.08.2014, постанова, Вищий господарський суд України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/40263052>.
12. Справа № 05/144-10, 03.09.2010, постанова, Харківський апеляційний господарський суд [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/11100977>.
13. Справа № 904/1832/14, 14.05.2014, рішення, Господарський суд Дніпропетровської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/38678892>.
14. Справа № 910/18625/13, 12.06.2014, постанова, Київський апеляційний господарський суд [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/39258151>.
15. Справа № 5011-55/3857-2012 постанова, Київський апеляційний господарський суд [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/22357235>.

УДК 347.122+347.6

**СПІВВІДНОШЕННЯ СПОСОБІВ СУДОВОГО ЗАХИСТУ
СІМЕЙНИХ І ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ**

**THE CORRELATION OF THE METHODS FOR THE JUDICIAL PROTECTION
OF FAMILY AND CIVIL RIGHTS AND INTERESTS**

Чурпіга Г.В.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права і процесу
Національної академії внутрішніх справ*

Наукова стаття присвячена дослідженню способів судового захисту цивільних і сімейних прав та інтересів. У результаті аналізу наукової доктрини та цивільного процесуального і сімейного законодавства України визначено співвідношення способів судового захисту цивільних і сімейних прав та інтересів. Розроблено пропозиції, спрямовані на оптимізацію цивільного та сімейного законодавства України у відповідному контексті.

Ключові слова: сімейні права та інтереси, цивільні права та інтереси, судовий захист, спосіб судового захисту, співвідношення способів судового захисту.

Научная статья посвящена исследованию способов судебной защиты гражданских и семейных прав и интересов. В результате анализа научной доктрины и гражданского процессуального и семейного законодательства Украины определено соотношение способов судебной защиты гражданских и семейных прав и интересов. Разработаны предложения, направленные на оптимизацию гражданского и семейного законодательства Украины в соответствующем контексте.

Ключевые слова: семейные права и интересы, гражданские права и интересы, судебная защита, способ судебной защиты, соотношение способов судебной защиты.

The scientific article is devoted to the research of the methods for the judicial protection of civil and family rights and interests. As a result of the analysis of scientific doctrine and civil procedural and family law of Ukraine it has been defined the correlation of the methods for the judicial protection of civil and family rights and interests. The proposals aimed at optimization of civil and family law of Ukraine in the appropriate context have been developed.

Key words: family rights and interests, civil rights and interests, judicial protection, method for the judicial protection, correlation of the methods of the judicial protection.